

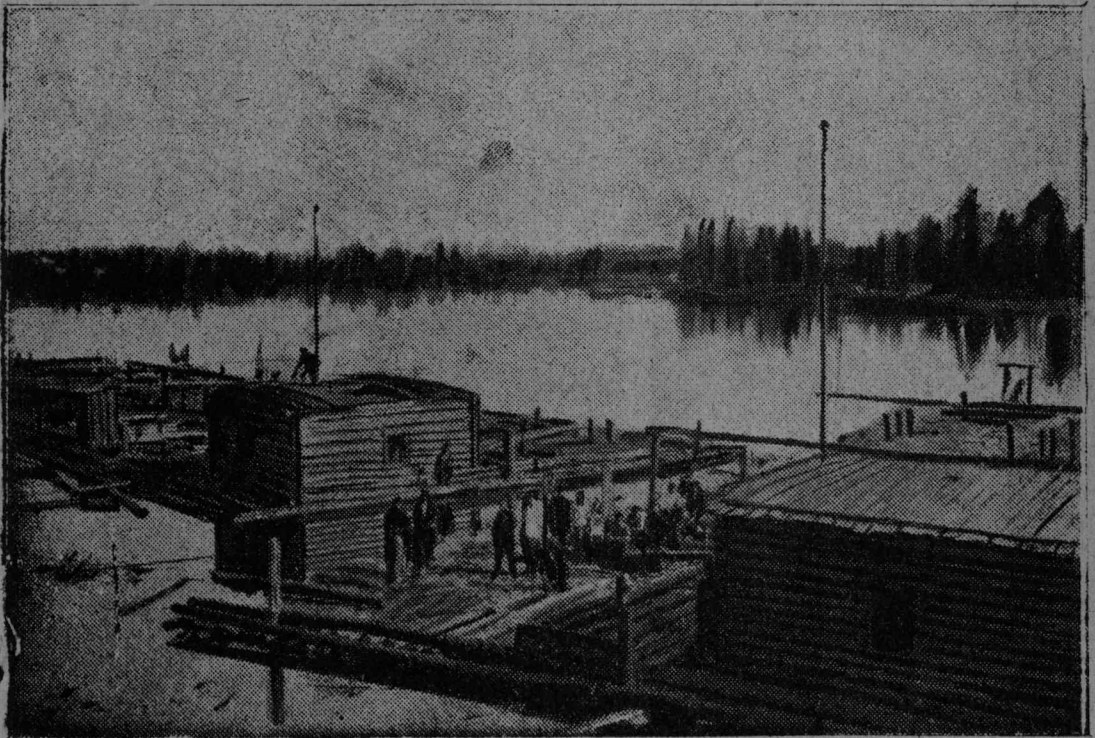
~~Н 799-1~~
4

доныс 25 ур.

ОРОДОИМ

ХУДОЖЕСТВОА ЛЫТЭРАТУРА
Ж У Р Н А Л

Лотовкајас лөгөдчөны кывтны

Ф О Т О І С А К О В Л Ё Н

Н М а ј 30 - өд лун **Ю**
1 9 3 0 В О

НЭЖ Коми
1-1

ОРДЫМ

ХЫДОЖЕСТВОА ЛИТЕРАТУРА

Ставмуывса пролетаріјас, 6тувт6ј:

РЕДАКЦИЈАЛ6Н АДРЕС:

СЫКТЫВКАР, ВАДОРВЫВ У., 41,
КОМИ ҢҢГА ЛЕҘАНИН

„Ордым“ суз6дан дон:

Гражданагы: во кезл6—3 ш. 60 ур, 6 т6-
лыс кезл6—1.80 ур., т6лыс кезл6—30 ур

Учрежденин6јаслы да организацијагаы,
во кезл6—7 ш. 20 ур, 6 т6лыс кезл6
3 ш. 60 ур, т6лыс кезл6—60 ур.

ЛЕЗ6 ВКП(б) ОБКОМЛ6Н КУЛЬПРОП
ДА КАПП.

ПЕТ6 БЫД Т6ЛЫҒЫН КЫКЫҒ.

10 №

МАЈ 31-6д ЛУН

10 №

Г.П.Б-ка обяз. экз.
Лнгр. 1930 г.
Акт № 2965

ЈУРИДАЛЫҒ:

А. Липецкі—Кос ки. Серпасалис
Л. Попов 3
Шыладорса Миш—Ва катч6с м6-
д6дчи6 ј6р 10
Јус—Римск6ј пана шуис щана 13
Лич—Пур вылыи 13
Василеј Јогор—Мијан литера-
тура 14
Степ. Полярныј—Тувсов асыв . 14

Васил Јогор—Коммуна „Визму
ужалыс“ 15
Виль Паш—Чашјони борјас . . 19
М. Трошев—160 километр мол-
л6н 23

ЧЕЛАСЛЫ ЛЫҒААНТОР

А. Латкина—Коди уиҗык 29
„ „ —Виль празник 30

КЫҢИ МУНӨ „ОРДЫМ“ ЖУРНАЛ ЈӨЗ ПӨВСӨ РАЗӨДӨМ?

ВӨТЧӨЈ ТА БӨРСА:

Ульанаса селхоз техникумса велөдчыяс
чукөртисны 55 подісчикөс.
Корөны ордјыены став ШКМ-јасөс

Гөд пөв вылө

ГЛОТОВОСА поштавивса ужалуе вер-
мөма чукөртны „Ордым“ вылө сө-
мын 4 подісчикөс. Быд 125 керка
вылө өткөс.

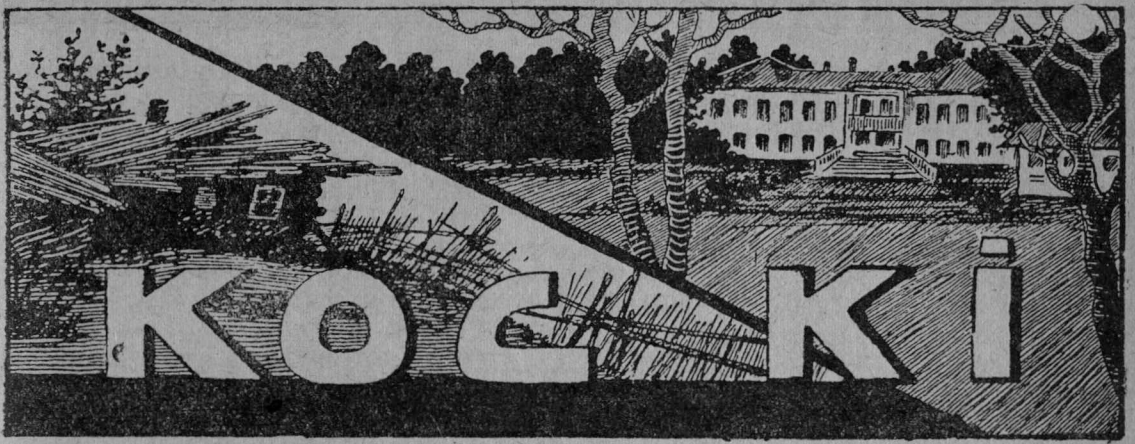
ВОМЫНСА поштавивса ужалые вөтчө
сы бөрые. Сылөн сы мында-жө воө.
Локтан „Ордым“ журналын ле-
зам тащөм „бур“ ужалыејасыслые
портретнысө. Візөдлөј ставныд.

„ОРДЫМ“ журнал сузөдыејас! Ті-нө мы
вөчинныд ассыныд журналнытө бур-
мөдөм куза?

КОМИ ГИЖЫГЈАС! Кымын „Ордым“ сузө-
дыгөс ті кергид?

КОМИ УЖАЛЫГ! Сузөдін ен-на те „Ордым“
журнал? Ен-кө — термаг!

ГИЖӨЈ КЫҢИ МУНӨ „ОРДЫМ“ ЖУРНАЛ ЈӨЗ
ПӨВСӨ РАЗӨДӨМ

МЕДВОЗДА ЧАСТ

1

Ошинулын черён ләсәб Митрәпан җаҗ, вәчә батлы горт. Лежыд дөрөмөн вәччә-дөмөн бат кулө керкаын, лабич вылын. Бат вәли куз, виж, бытгөкө сы журвозын ломтысан ес, нәтик оз мун Ласејкөд му-јас вылө ветлыс батлан. Гырыс кижәсә батлыс кресталөмаде морөс вылас, медым најө ез паскавны—мамыс көрталөма најөс кичышкөдөн. „Сонај те менам! Көд вылө менө, конөрөс, те колын?“—лыд-дөдлөмөн бөрдө сы динь мам. Гөгөр сулалөны да еинјаснысө чышкалөны ектса бабајас.

Ласејлы та вөсна веег пөлатас ку-лыныс ез вөв лөсыд, бытгөкө висөм ку-щөмкө бостис. Нөшта-нын окота вәли со-жны: термасег мозыс мамыс асывбыдөн со-мын өтчыд кяс сујыштитс һантор—сесеа і һинөм. Локтисны мужикјас, воис поп-куз, еөд паскөмнас да жежыд крестјаснас. Поп-лөн кяс шыналө каділө, керкатыр лејис еир көра дук. Заводитис сывны гөгөрво-томтор, Ласеј сее өитор сомын ез вунөд: „Вечная память“. Бөрвылас мужикјас пук-тисны батсө гортјө, петкөдисны керкаыс, лептисны пельпом выланыс да нуисны.

Муыс лым сылөм бөрас абу-на удытө-ма сывныс. Кокулын чивкјалө һајт. Гу-пыдөсас, кытчө лејисны гортсө, вәли гу-дыр ва. Батсө Ласејлыс гуалисны, да лок-тисны бөр гортө.

— Оһи сесеа текөд ми, Ласејушко, ко-лым корысјасөн!—бара заводитис бөрдны мамыс.—Кыз сесеа ми овныс кутам-а? Те ескөн көт мед зоньвиза морт вөлин. А то урөд кущөмкө, кос киа. Кытчө тенө вош-

тан, он-кө пастукө сөт? Нула ме тенө, Ласејушко, барин динө. Гашкө бостас кыт-чөкө.

2

Кутис матысмыны ид көзан кад. Көсјысис Митрәпан җаҗ отсыштны, сомын аслас ужјасөн тыри. Назөһикөн мам өт-насөн заводитис гөрны. Вөскресөһна өбөһна бөрын мам перјис сундукыс бур-жык дөрөм, пастөдис Ласејөс, сөтис выл көти да нуис Лагушин барин динө.

Турун виж рөма дөрабн волсалөм ны-зан сајын пукалө Лагушин.

— Вот кущөм сижө тенад, кос киа!—сералиг моз Ласеј вылө вищөдөмөн шүис барин.

— Шујганад верман мөсјастө вөтлы-һыд?—јуалис Ласејлыс.

Шујга кыс Ласејлөн мукөд веекыд-сыс јонжык вәли. Косаеис сижөн јона, ве-ег оз сөтчы вәли Алоха Сопатыллы, көт сижө і медзөј мортыс вәли.

— Вермө, вермө. Збој зев. Онi сөмын повчыштис-а,—Ласеј пыдди вiсталис мамыс—зiлны кутас. Жалытышт-нын те дөва мортөс!

— Ен бөрд, ен. Ог ме радејт einвaтo, —горөдиc Лагушин.—Боста-нө ме тен-сөд шiтө.

Кымынкө лун мысчи Ласеј татчө от-нас-нын локтис, пырис Игнатiј пастуклы отсасысө.

3

Помасис ар. Ју дорјасын лоины-нын вөснiдик јiјас. Баринлыс мөсјассө јор-талисны төв кeжлө шоныд картајасө. Ласеј өшиңувса пелыс пу колi пастөг, сөмын гөрд пелыс розјас өшалөны. Ласеј гөжса ујыс сөм бостис да локтис гортас, сетис мамыслы кык лөзiник сөм. Мам сөмтө гартыштитис, пуктис јен жајјө.

Отчыд рытгорулын Ласеј пөлатсаң шыасис мам дiнас:

— Мам, мам...?

— Мыј-нө, бур шi?

— Ме, мамө, барин пiлыс Балда нiма ужалыс јылыс кывлi. Нiгаын гiжөма. Ме мамө, велөдчыны-жө көсја. Ачым кута нi-гајас лыддыны.

— Көмтөгыд?

— Ас сөм вьлө те гынсапөг нөб.

— Ачыд те, Ласејушко, Балда! Тенад сөмыд он-i төдлы кытчөкө ковмас. Бат-ыд-кө ескөн ловја вөли...—партуксө ein дорас вајис мамыс да бөрдзис.

— Но, ен бөрд сесеа, мам! Быдма-да ме вел-на јона кута нажөвiтны,—јурсө пөлатсаң өшөдөмөн кутис өлөдны мамсө Ласеј.

— Вьл сарапан веиг тенид, мам нө-ба. Ен бөрд.

Асывнас өтрасөн мунис школаө. Сени бара вiсталис Балда јылыс.

Велөдыс вiçөдлис омөлик лапгiа Ласеј кок вьлө, тыртөм веекыд пас сој вьлас, мөвпыштис мыјкө да бостис велөдчыны. Котралис төвбыд школаө, вел јона кын-малис, кутис нажөник лыддыны, шујга кiнас омөлика гiжны кутис, а нiм сьлөн сесеа лоi—Балда.

4

Кадыс век мунө. Öшиңувса пелыс пу çкөç гөрбылтчис. Балда өтрас-нын вiçө баринлыс мөсјассө.

Садјын нывјас өктисны баринлы јаб-лөг, гумла вьлын машинаөн вартисны су, ачыс бариныс, Полон Сергејевiч, улөс вьлын цукалиг моз вiçөдис ужалысјас бөр-еа. Балда вiçис баринлыс мөсјассө—ста-выс быггөкө важ моз мунө. Вөр сајсааң, вөлөтсааң, быд вежонын өтчыд вајлисны пiсмөјас да газетјас. Полон Сергејевiч ескөн төдис мыј сен гiжөны, сөмын некөд-лы ез вiставлы.

Отчыд рытгорулын, ујјас помасөм бөрын Лагушин çукөртис кiлчө поспомас асыс ужалысјассө. Балда сувтис барин бокө. Сысааң вөли кьлө вiна дук.

— Австрија вокјас, заводитис војутны Гербијакөд!—гораа, быггө пельтөмјаслы, заводитис вiставны Лагушин.—Гербија мi-јанкөд өтвьлыс өлө, а Австријакөд өтвь-лыс—Гермаңија. Сiјө лөсөдчис војна ке-јас кыçыт во çөж. Ферт, најө јонөс, сөмын мiјандор мунөны Франтсија, Ан-лија. Војна лөб јон. Сөмын регыдик; уна-нын—төлыс-мөд. Мiјан јон, збој армијаыд өдјө венас вөрөгјастө. Јенмыс мiјанлы отсалас. Мiјанлы сөмын ставнымлы колө өтвьлыс сувтны дорјыны асыным отеч-ствонымөс. Ме, со, — баринлөн гөлөсыс дрөгмуни—сета асыым өтик пiсө сы вьлө: Борис Апполонович неважөн петөма офiт-серө. Сiçкө, вокјас, өтвьлыс враг вьлө. Вөлөтө вөма-нын приказ мобiлизатсија нуөдөм јылыс. Кущөм војас кутасны бөс-ны, контораын бостасны расçет, а өни позө разөдчавны.

Көдкө бабајас шыс бөрдзис. Ужалыс-јас çөв олисны. Полон Сергејевiч при-казчыкскөд вiдлис картајас да пырис керкаө, кытыс регыд күтис кывны сојны лөсөд-чөм шы. Јөз војшөр бөрөç пыр сорнитисны.

Каңтылисны јапонскөј војна, вiтөд во, кор Полон Сергејевiчөс „неуна пыркө-дыштисны“ Мужикјасөс сы бөрын нөјтис-ны вөлөдчын, Балдалыс батсө щөң-i. Нөј-төм дојјасыс регыд бурдисны, сөмын пыщ-көсөç јiжөм дојјас ез бурдны, воштисны батсө гүөç.

— да! Кымөр локтө! Нуасны јөзтө! Мыјла сөмын косасөны? Косасисны ескөн сарјасыс воча на воча, зев-нын-кө окота налы — шуасисны батракјас сојан иныс четчигөн.

Ставныслы еблөм вьланыс водис сө-кыд iз.

Разөдчөм бөрын лоi-нын пемыд вој.

Ез төлыг-мөд, кыңи Лагушпн барн висталис, ез весиг өтик во кыссы воинайд, уна вооң нужалис.

Мунисны да мунисны Варшава динө, кымөр сајса Карпат гөрајас былө, Кавказө јөз, помтөг. Сесаң локталисны — китөг, коктөг, бедјас былө өшөдчөмөн, асланыс гортјасаныс ужавны вермытөм јөз. Гувөник мургисны.

— Мыјла косасам? Мыјла асланым бирөн вынөдам јөзлыг мусө? Некөн некущөм правда абу. Сар аслас гөтырыскөд да Гршкка Распувинкөд чикөз пыркөд асны Россейатө. Чикөз пыркөд асны! — шуасисны гувөник журнаныс копрөдлг тыр.

— Пыркөдөис! — шульвлис Балда, кор ектас вөвлис. Асланыс голы былө-өд воинасө заводитисны!

— Кыңи асланыс голы былө? — еибдис сы дорө өтчид Вавилыч, ектаса озыра олыс. Бунтовщикө алы мыј воин? Урадник динө он көсјы? Вөлөстыд-өд абу ылын!

— Кокныджыка, Вавилыч! — сувтисны Балда дор инвалидјас. — Ласеј збыл висталө, мед көт-и Балда сјјө! Косасам, косасам, а мыјла? Петугјасөс-кө он торјөд — кувтөзныс косасасны, сиз-жө и немечјасыккөд.

— Мун да торјөд! Петөмаде еуе јөз. Ти-нө немеч улас зев көсјанныс овны? А? Немеч улын? — скөрмис Вавилыч.

— Мијанлы өткод. Медтыкө овны кокнө волі-а. Тагтө-өд пөгибө воан. Некущөм өлөм ез кут лоны.

Нывбајас сысје јона јорисны воина-тө. Балда динө унаыс воыльвлисны шемөјас гижны, коді верөсыслы фронт былө, коді пособјјө бостөм былө прошенњө, ставыс кыз снвадн бөрдисны.

Мужикјаслөн норасөмыс да бабајаслөн снваыс сөкыд изкиөн водөны Ласејлы сөллөм былө. Именњөын барн бара Балда былө кокнас гримөдө:

— Те менам, Ласеј, лаңт! Ме-өд төда мыј те ектанд сөран. Кос киа соціалист. Ен зев мужикјасөб ылөдлы. Төдла-кө нөшта — регыд становјлы вистала.

„Вавилыч урадникөн, те становөјөн повөдлан. Он-ө аеныд ти полөј да сјјөн“? — мөвпалө Балда.

Кадыс век воөд ісковтөдө кујим гөгыла тарантас код олөмсө, назөникөн сјјө век полынтчис, еибди һајтө. Сөмын јурөбтис мујас вывти, ектјасөб кывлытөм јур:

— Сарөс чөвтөма-өс. Сартөг өни сесеа аным кутам бескөдлыны. Шыбытам важ олөмсө... Республика! Ура!

— Балда вөлі гортас тајө јурө ектө воигөн.

— Медбөрја лунјас, Ласеј! Кыңи-нө сартөгыс? — Бөрдзис мамыс, чик верөс кулигас бөрдиг мөз. —

Јен небесаын, сар батушко — му ылын. Омөл кад воис Ласејушко.

— Јөј те, мамө, чик! — горөдис Балда да мунис ісполкомө.

Стеныс нещыштисны сарлыс портрет. Важөн-һин сјјө сен өшалис, рамкаас етек-лөыс ез вөв-да, сарыс чикөз-һин заводитөма вөлі тупкыены гут ситјасөн. Пөрыс јөз чөвталисны пернапасјас да пае пөлајаснаныс чышкалисны снваанысө. Тараско аслас пу кок пөвнас роөдөдс сарлыс портретсө. Артмис сетчө роө — торјали јур диныс пелыс.

— Анчуска-а! — горөдис Вавилыч! — Век ескөн тијанлы жүгөдлыны да косавлыны! Велалөмныд војна вылад — ас вылад тај кид оз кај сизтө. Сјјө-нө тенө коркө вөрчөдлис?

— Менө? Сјјө? Тајө-нө менчымыс ез сјјө бост? — мытчис асыс коксө Тарас: пизөсыс выліти кокыс гачнас гартыштөма. — Код пыр тајө? Меным тенад сарыд коктө бөр сетас? Теныд, пөрыс чөртлы, лөсыд! Јөртөдыд тыр! Менам-нө? Картупель весиг абу. Лаңт, Вавилыч, буржык лөб. Сөлөмөз меным мөз јиж.

— Збыл! өни ескөн нөшта кыз рушкајас динөзыс воыны! — кутисны кывны горзөм шыјас.

— Кодјас динөз-нө сјјө? Но-ко? — оз сетчы Вавилыч.

— Господајас динөз?—горөдис Тарас. Аснысө мөдөдны ыложык, мујаснысө аслыным бостны. Полоныд мијан со жыңјөн десағина му бостөма, а вөрыс? Сизтө и олө лөбыда! Война дырјиыд сижө вел-нын жона озырмис.

— Сарыд да господајасыд ставыс өт-кодөе!

— Мыј и сорнитны. Сарыс аслас гө-тырыслы Распућинөс сетис, аслыс зөң полк нывбабајасөс бостис. Сизі-і воштисны та-щөмөңид Рөсејатө.

Сартөгыд да јентөгыд ми вошам,—век-на ассө дорјө Вавылыч.—Гришка јывеыд лантөј. Свјатөј морт сижө. Сизиктө-өд му-жикыд сар палатајасад оз векав.

— Гөлыд-кө ем, ејөсыд сурө-нын. Пу-кавлисны мијан гөрб вылын өтик јөз, на местаө выјас пукасны,—отсыштис Вавы-лычлы мөд старик—Аңикан, вөснөдик ту-шаа, сөмын овмөснас Вавылыч код-жө кыз.

— Те ен сетчы! Сы вылө-өд іу журыд, медым голі јылыс төждысны,—шыасис Балда.

— Кореаң те Балда сорнитныс вела-лин?—скөрмис Вавылыч.—Енө мујас выв-са ракајаслыс велөдчы?

— Налыс!

Кың тај арја вывлянын соңјас руав-лөны, сиз-жө табак щынөн күтис тырны исполком. Гөрд, тошјаса чужөмјас тыда-лөны щым пөвсттыс. Гудыртчө еинмад, гудыртчө јурад, гудыртчө щыныс, сор-ныс. Рытјадор кодкө висталис, еиктын урадникөс да станөвөјөс арестујтөм јылыс.

Војшөр гөгөр мунігөн Балдалы да Та-раслы вөлі гөгөрвоана: выль кад локтө,

выль олөм заводитчө. Важ олөмыс омөлік пощөс мајөг мөз чегі кыкпелө. Вылыс колө пощөсөсө течны.

Гожеа лунјас лебөны өдјө муныс кы-мөрјас моз. Гөжөмыс еимс араа симөн. Медвоzza лым тыртис жежыд солөн керка вевтјас. Баринлөм колас мөсјасыс пырис-ны картајасө, Балда бара колі ужтөг. Гөжөмбыдеа ужыс сетисны китыр „керен-ка“—ачыс локтис еиктө.

Сиктын—выльторјас.

Алоха Сопаты, кодлы ичөт дырјиыс Балда ки пөвнас ез сетчыв, Кузма Чури-ков да Николәј Болшаков фронт вылыс локтисны. Олөны вежон, мөд, бөр оз мөд-ны. Сөсса і мукодјас гортаныс воалисны.

— Кызи-нө ружјөјаснаныд, став пөк-көмнад полкеыд локтид? Присагаыд-нө?—шенөны пөрыс јөз.

— Ти-нө мыј чайтанныд? Немнымөс окопын коллавыны кутам, а ти гөтырјас-ныккөд пачтөд вывјасын шонтысны? Сөс-са татчө коасаны локтим. Лежыштө морт-јасө воны—петкөдлам-на ми тјанлы пуж.

Сурс вомөн горөдисны, жона гөрөбтө-мөн лејисны пемыд вөрјасөз гөльмөм му-јас асыныс висталөмнысө.

— Став властыс советјаслы! Став му крестаналы! Шыбытам война! Пышјам фронт вылыс! Питерын Леңин став ужнас вөскөдлө. Смольнөј дворечын пукалө. Му-жикјас да робочөјјас вөсна озыр јөзкөд тыш панөма.

Балда вөлі мамыкөд пукалөны, сы динө котөртис Алоха Сопаты. Чужөмыс—пемыд кымөр, еинјасыс ломчөдны југыд бјјасөн, парјасыс зөрөны бја виебмөн вие-игөн моз. Мышкы сајас виңтовка өшалө.

— Мунам, Балда. Виçөд кымын морт чукөрмис!—индис өшиң вылө. өшиң улын кылө уна јөзлөн шы.—Тенад Полон динө мөдам. Пастаө өбјөжык!

— Ласејушко, ен мун! Нөјтасны. Кың-нө менө пөрыс мортөс, өтнамөс колан? Јөткыштис мамсө, бостис, пөс, шапка да вөтчис Алоха бөреа өшиңулө...

Именьөмын выль ног, ас ногныс, ставсө лөөөдисны.

Выль фронтјас вылын, робочөј да кре-стана власт понда күтис впр кисеыны.

„Гражданскөј война“,—кылис Балда.

Олісны мамыскөд конатупел вылын. Сов ез вөв, солыс вөлі даңажык мужикјас чөптө локтыс миллионјасыс.

Рытын өтчыд Балда динө пырис Тарас.

— Востыв!

Те-нө мыҗ?—јуалис Балда, Тарас керкаб пырөм ббрын лабичө пукеис-да.

— Вот мыҗ! Сиктјасө комбедјас лөсө-далоны. Мед гөла олыс крестанасыс. Ми тенө, Балда, кандидатас сүјим-жө.

— Мыҗ-нө ми кутам вөчны сјјө комітетјасас?

— Мыҗ? Кутам виқөдны, медем озыр јөз ез мешајтчыны өнја моз. Пролетарскөј власт—некущөм буржүј сетчө оз ков. Гөлјаслы коккөд сетөм могоыс Јенін лөсөдөс тајө комітетјасө.

7.

Мөд луннас Балда муніс скод вылө.

— Тајө-өмөј олом? Тіјанлы, гөлјаслы өмөј сиктөн колө веекөдлыны?—горзіс мед гора Аңикан.—Асланыд пес ні ва абу да мјјанөс щөц корыејасө көсјанныд воштыны. Оз сізі лө!

— Мед најө өтнаныс ужалөны. Оз-нүн кутны мјјанөс мыждыны најө уҗыс. Бөр-вылас адзам коді мыжа, коді абу. Муна-ламө гортаным! — шеништис шапканас Вавілыч.

Унҗык мужікыс торјөдчисны; жөзісны-жөзісны, гыҗјалыштисны балабөҗјаснысө да мунісны скод вылыс, колны сөмын гөлјас:

— Но і мед мунісны! Аслыныс-өд өмө-лыс лө!—шүис Болшаков.—Бөрјөј јортјас председателөс!

— Алоха Сопатыјөс!

— Алохаөс!

Алоха виқөдліс јортјас вылас:

— Кытчө-нө ме коктөгыс? Кущөм ме ужалыс?

— Верман! Отсасыејас пыдди теныд Балдаөс да Тарасөс. Отыкыслөн кокыс, мөдыслөн кыс абу. Бурөц і лөсөлөны!

Выл комітет боетеіс уҗ бердө...

— Мыҗ-нө тајө? Кыз сіз? Барінлыс бөсталид, а мјјанлысөс мыҗла? Ми-өд мужікјас-жө. Но і власт!—завөдөтисны мургыны озырҗык јөз.—Огө сетө, зебам наң-јаснымөс. Аслыным-өд көзлім, егө јөзлы.

Асыныс кывсө збылмөдісны. Жүҗыд гујас кодјалисны да гортјас пыдди лөзалысны наң тыра пелсајас, бөчкајас. Сөмын ез дыр келлө.

Комітетлы отсөг вылө кареаң волывлісны продармејечјас. Стальнөј штыкөн корсалисны зебөм наңјастө гујасыд, петкөдалісны гөҗвоқө.

Губерна насталаын еиктјас ветлісны гөрд кыс жеҗыд кіө, жеҗыдыс бара гөрдө, помтөг.

Јеҗыдјас мырөдалісны наңјас, вијалисны ыҗјасөс, чіпанјасөс, муніганыс вичко вестын вөлі лебалөны сөд ракајас, кылоны гөл јөзлыс кісөбм вірсө-да.

8.

Балда, Тарас да Алоха пукалісны комітетын (кареаң кабала воіс—став неграмотнөјсө лыдчыны-гіҗны велөдны), кор кодкө өшінулың гөрдөдөс:

— Казак-јас! Мамон! Јеҗыдјас!

Көлөкөлычаын кыліс жыңған шы. Сиктө локтис бытөө ыҗыд төв—бабајас кутисны бөрдөг тырји котравны керкаыс-керкаө.

— Зебеөј, бабајас! Зебеөј!

Мужікјас—коді колтчөс гортас кортөм гөетјасөс вөдчыны, коді пышјис вөрө. Мыҗ лө-ло—медтыкө ачыд зөңвиҗа колін-а.

Балда ачыліс кыҗи жеҗдөдісны Тарас да Алоха, асла сылөн щөц повзіс сөлөмыс, тирмунлі.

— Кыз, јортјас? Огө-жө-өд ловјөн шөдөдчөј. Колө весасны!

— Сөрт, пышјыны колө. Мјјан вылө-өд медвојдөр індасны озырјасы!—шүис Алоха.—Сөмтө боетөј да коланҗык ка-балајас.

Алоха да Тарас шыбытчисны вөрлаң. Балда котөртис гортас мамыслы вөставны зебеөм јывеыс. Вичко вөетө воіс да адыс—көлөкөл кывјө көрталөм гөзјөн звөнтө мусаыс Аңикан.

— Звөнітан, пөрыс выҗыв? Радлан? Енлы, петкөдласны најө тіјанлы!

Аныкан ескөн мыкко шуе бореаныс, сөмын Балда ез кыв.

— Мам!—жүрө өзөсө мытчөмөн шуе.—Казакјас! Мамонтовдө шуоны! Жуаны-кө ме жылые кутасны, шу—,ог төд көні“. Уекөдчис бөр петны.

Улич куза, зик өшүнүвти руд вөв вылын рөттис гөрд картуза казак.

— Ласејушко, сулав!—чепөсјис өшүндорые мам.—Најө! Пыр, Ласејушко, пачө, ме теңө крүнчјасөн сәјөда.

Пышјыны лоі һекытчө: пырис пачө.

Сөмын-на пукөис пөе пөјим вылө—кощөс дук кутис кывны: лапчө кутис чішкаены. Бурөщ секи керкаө пырисны казакјас. Жож куза кутисны кощикасны сапөга кокјас.

— Тан кос кіа пастук олө?

— Тан. Сөмын сјө абу гортын!—кыліс Балда мамлые збоја шуөм.

— Зөбін, јома! Вістав, көні сјө? Міјанлы шуисны, гортас-пө котөртис!

Кыліс кучкөм шы да ојөстөм... Бөр-дөм сорөң, кылө мамыс кутис сосөыны. Пернапасјас, буракө, чөвтәлө.

— Мікөла чудотворец војас, со, шуа. Ез вөв Ласеј гортын. Колө-кө і талаң котөртис да ез үдит гортөз вонныс. Абу сјө. Шобөј, тас-кө чәјтад!

— Адзәм-кө—шыкөд өтвылые өшөдам.

Шујга кыс кысөис пач пөданлаң. Четчыштыны пачые, уекөдчыны медвозза вылас.

Зик пыр-жө мөд мөви јурас воис: өні адзасны пачые, быркасны піканас, гүтөс јөмөн моз, сөсөа і пом...

«Мыла кувныс? Гөл-да? Ічөтисәң мөсјас кыңзі да мөс вөтлан плөч кыңзі һиһөм ег адзыв-да?»—мөвпәліс Балда.

Лапчө век чішкаөис өгыра шом пөв-сас, чадыс јурас пырис. Пөлас зык кутис кывны, горшыс топәлі, петлаын моз. Балда сөсөа һиһөм оз төд.

Сад-мис лабичын—өшүнвозын. Сы дорө копыртчөма мам, кетө јур вылас ва. Завөдөтө-һин пөмдыны.

— Јуышт, Ласејушко!—вајис мамыс васө вом дорас.—Мунисны-һин. Керкаөе посвозые, быдлаың гурјыөисны. Неуна пачө ез пырны. Чад петөмтө адзисны да бергөдчисны. Петөм бөраныс виçөдлі пачад—те вөеиг он долав.

— Мунисны, шуан?—јуәліс Балда.

— Мунисны. Быгтө тај төвныр ми пыр мунисны. Шуөны, гөрдјас-пө матынөе. Сик-тад, Ласејушко, мыј вөчисны!

Сотчөм кок вөснаыс чөтиг тырји петис Балда мамыскөд ылаө.

Улич помлаңыс адзисны... Улич вөмөныс кык мајөг костө өшөдөмаөе пощ. Сы вылын мыкө өшалис. Гөгөрыс сувталөмаөе бабајас да виçөдны өшалан тор вылас.

Сен-жө туплаөис Алохалөн шој. Шој-сө јона шыкөдөмаөе. Алохакөд ортчөн кујлис һөшта кымынкө мужиклөн шој, щөң і Тараслөн. Сылыс керыштөмаөе мөд көкөсө.

Мамыс кутис Балдаөс кидыс да бөрд-зис Тарас понда:

— Коңөрөј те менам! Војна вылын кок пөвтө воштін, өні асланым-жө јөз сөсөа виисны. Көсөјин-на-өд овны, донаөј.

Бабајас сулалиг мозныс віставлісны:

— Кутисны најөсө, коңөрјасөс! Муртса вөрөздыс воисны, сені і кутисны. Вөв-јаснад-өд сутөг оз овны. Ваисны Алоха-өс да Тарасөс, кутисны мучитны. Вот мыј најөдөн вөчисны!

— Алохалөн гөтырыс гушла вылын кујлө. Чукөбрөн сы вылө уекөдчылісны, понјас моз. Марінаөс кувтөздыс-жө мыр-дөналөмаөе...

Балдалы гортас локтигөн паныд лоі Аныкан. Шапкатөм, сінјасыс гөгөр шы-јалөны.

— Віт ыж! Зөһө витөс. Вөлөс телега-нас пышјөдисны дај. Тіјанлы өмөј ме лө-сөдлі?—јөј моз мургис Аныкан.

9.

Муртса үеі тувөсөја ва, важ іменһө-ад локтисны плөтнікјас, столарјас. Керка пыщкөс, гөгөраөс кутисны кывны чер шы-јас, піла шыјас, лөсөдисны кісөөм позөө.

— Төдін, јөжук!—шыасіс Балда.—Мө-
дім сесеа важ турун сојны! Вескалам!
Јөввыв кезлө том үловјас-нын лөбны.

Бостіс пельпом выввыс плет, шыасіс
ас ногөн да став мөскыс „Мурогіј“ бөреа-
күтісны вочлавны ворота сажө.

11.

Колі кујім вежон.

Балда пукаліс веж туруңјас вылын,
косінік ін кыңпу улыс корөма-да. Тув-
совја лун, кымөр еера дөмаса, лөз дө-
рөмјаса, гажаа котөртіс воңлаң улынік му-
вывті. Кыңпу паскөдны лөөдө асыс кор-
јассө. Вылынжык, көні заводітчөны сов-
хозлөн мујасыс, ід му пөлөн вослалісны
нөжжөнөк кык пара вөв. На бөреа вөтчіс-
ны Прокор да Никөн.

„Со-өд олөмтө кущөма пузовтіс!—мөв-
пыштіс Балда.—Ҷік бығтө ід му. Кущөм
вужјас улын вөліны, өні најө вылынөс
лоіны. Сің-жө-і јөзыд. Бучагінөс көч шу-
ам. Пач течлывліс, өні ыжыд овмөсөн
веекөдлыны күтас“.

— Еј, те! Тпру! Кытчө мунаң?—горө-
діс Балда өтік мөс вылө.

Мөс дыш пырыс виқөдліс, сулыштіс
да бөр локтіс мукөд мөсјас дөрө.

Мөвңјас ветлөны јур тырөн, бығтө мөс
чукөр виқ вывті; он вермы најөс бергөдны
гора горөдөмнад.

„Сар абу, урадник абу, Полон Серге-
јевіч барін абу. Ставыс өні јөзлөн. Кың
сесеа олөмыс мөдас? Мыјла, шуам, Буча-
гін, плугјас қонтавын карө мөдөдліс, ас
өіктын вел бур куңчө ем-да. Ҷоң вежо-
ныс дыржык нулісны, сы понда зөр көзө-
мыд еорміс. Мужікјас, көјдысјасыс кодлөн
вөлі, вежоныс важөнжык-нын зөрјастө кө-
қалісны. Скөтјастө сің-жө омөлыка виқөны.
Іқас волөс вылө бокыс совхозыс вајісны,
чукөрө течісны, көтаөіс зерігөн, өні ул
іқасөн лөб волсаөны...“

— Ыжыдалан сурајас вылас?—локтіс
Балда діно Прокор.

— Мыј-нө сесеа? Шојтчышт. Тулы-
сыс—бур!—лунјас вылө виқөдліг мөз шуіс
Балда.

Прокор пукеіс ортчөн, перјіс зөпөыс
табак көшөл.

— Збыл! Колө шојтчышны.

— Гормім зөрнад, Прокор!

— Міјан јурлы некор абу еор,—скөр-
міс код Прокор ныршыріс щын лөзіг мөз.

— Тпру, лешпечікјас!—горөдіс Про-
кор чігарка шыбытг мөз.—Міјанлытө мыј!
Міјан мөг сетчөқ ічөт. Нәл сетөны-і
тырмас!

— Те тајө код јылыс?—өз гөгөрво
Балда.

— Код јылыс-нө чајтан? Ез-на үдіт
гөнеавны, карө-нын выјјас мөдөдіс. Сөпа-
рат, нөшта, вајісны — Упродкомлы выј
вөчны. Шужанас, артмө, кулакнас ырша-
өб, а вескыднас пернапас чөвтәлө. Праз-
нік вөб!

— Те-нө кыс төдан?—јуаліс Балда,
Бучагін јылыс еорнөтөмсө гөгөрвоіс-да.

— Сөс! Лукөрја вөталіс. Міјанлытө-
нө мыј!

Очышптіс Прокор вөвјас вылө виқөд-
ліг мөз. Вөвјас повөдјас қугөм вөсөна,
голөсө нүжлөдлөмөн суқласөны јіреыны.

Ва катчөс

Визывтлө... Јічівлө, вөсөывлө ју,
Быд тулыс бужгөдлө берөгыс му.
Ворельвлө төвруөн, серавлө гы...
Лөң војјас шықөдлө јі кывтөм шы.

Өіктөсә јөз јөрјасын, муңлытөг пыр.
Быд тулыс жөқлісны мувылын тыр,
Орлавліс пластјасөн му ежөб гөр...
Көқлісны еујасөн өікт гөгөр јөр.

Мујассө торјөдліс сыв паөта бор
Пожула мујасыс... Пом ні дөр бор...
Бор шөрас қорқалө лежнөга рас,
Чорыда виқөны „ас мулыс“ пас.

Ытва дыр жуваөн визывтө кад.
Вижөдлө, вежөдлө нөрысдор сәд...
Паскалө олыөјас, — паскалө бор.
Вөмөнөн, виқадөн јансөдлө јөр.

Кокаөліс, тілөіліс мувылын јөз...
Уж вылас серавліс јенежлөн лөз.
Рөштвөдч тырмывліс „ас муыс“ еу...
Бөрвылас вердлывліс парма шөр пу.

Лым сылі, јі кывтіс, вежөдө бор.
Сынөдын өшалө тувсов шы-гор.
• Важмөз-жө гыөны јөрјас тыр јөз,
Важ нумөн нумјалө јенежлөн лөз.

Јөрјасыс важыс-на, војтырыс важ,
Сөмын... Ужшыас кылө вьл гаж.
Тувсов јі вөрчөм мөз шықөма кад,
Лунтөвкөд вашкөдчө нөрысдор сәд.

Прокор муніс вѳвјас дінѳ.

— да! — візѳдліс сы бѳреа Балда. — Таѳтѳ ѳона он озырмы. Сорґнітны-нін-ка! Петук јѳв јуыштны-нін кѳѳ лоѳ ветлыны. Абу-ѳд барінлѳн. Баріныд кѳѳ шузѳмѳс сетліс, а тани быд војт арталѳны. Кык гіжыѳасѳѳ Бучагін пукеѳдіс, баріныдлѳн пріказчікыскѳд і бергѳдлісны ставсѳ. Јѳв војтјас арталѳны, а высѳ шуѳны карѳ ісковтіг ас јѳзлы. Бучагін, Бучагін! Со те кычі медвоzza кіршічјасѳѳ выл пачас течан!

12

Гожеа шоныд војјас ѳебыд бордја лебачјас моз лебѳны рудов ара лунјаслан. Вѳр кутіс віжѳдны. Совхоз гѳгѳр чужалісны сорѳмјасѳн, ізас чукѳрјасѳн, регыд сесеа і жежыд гутјас кутісны лебавны сѳд му вестын.

mѳdѳdчіс јѳр...

Комын вѳв візјасѳн кыскалѳ плуг...
Уж вылѳ ѳумјалѳ мѳдлапѳв луг.
Плуг бѳреа ѳум-зумыш ветлѳдлѳ јѳз...
Југыда лѳсталѳ јенежлѳн лѳз.

Комлектів гугѳдѳ олѳмлыс бан
Выл олѳм пансѳма јѳршѳрын тан...
Јі кывтіс ва нілыд важ моз-на бѳр,
„Вакатчѳс“ кыскѳны Ыб-вывса јѳр.

„Ас мулы“ ытва јі пукѳтѳма пом
Чужѳ со јѳршѳрын, выл олѳм, том,
Ружѳтѳмѳн гугасѳѳ бор ежлѳн пласт...
Боркѳд щѳц кулѳ „ас мулѳн“ пас.

Візывтліс ју, бара кылаліс јі...
Быд тулыс ѳумјовліс шонділѳн бі.
Гылісны јѳр шѳрын быд тулыс јѳз...
Јуѳ тѳлыс шебравліс лѳз нојѳн јѳр.

Торјалѳ важ ладеыс му јѳрлѳн бан—
Выл нојѳн борјас щѳц шебрасас тан.
Јежнѳг куст зѳрѳмлы воѳма пом...
Јѳр шѳрын чужі со выл олѳм том.

Зорзав-жѳ выл олѳм паскав да ту...
Јежнѳг чвет зоріѳн воzлаѳ ну.
Вескыд туј сулалѳ, колѳма тѳв.
Лунтѳлыс ыркѳдлѳ — пѳжѳма јѳв.

Шыладорца Міш.

Совхоз кутіс ужалыѳаслы сетавны расчотјас. Сетіс щѳц і Балдалы локтан тулысѳз.

Рыгјасын Ласеј тѳвнас ветлывліс лыд-дысан керкаѳ.

Лыд-дысан керка вѳлі ыжыд, југыд. Поп аслыс керка сувтѳдліс, гажаа кѳсјіс овны—Большаков Ніколај (мѳдво-нін председателѳлај) верміс бостны керкасѳ лыд-дысан керка улѳ.

Лампа ыпалѳ ыжыд, етенјасын уна серпасјас, кумач, гожеа лунјасѳ міча чышјан моз, шыбытчѳ еінмад. Газетјасын да нігаын унатор јылыс гіжѳны. Тракторјас кѳзан, ыщқан, вундан машінајас, електричество біа сікт. Сінтѳ он вермы торјѳдны.

Улыч вылын том јѳз ѳшіңувјасті ветлѳны, ыслѳны:

Кто им в э-этим

Помогаи-ить?

— босталѳны нывјас, зон посні ѳтвылыс горѳдѳны сесеа:

Комсомолки, друзья,

Комсомо-олки...

Мукѳд дырјі гортѳ мунігѳн Балда панлас накѳд сорні:

— Пырід да ескѳн кѳѳ газетјас лыд-дід, горзѳм дорыныд.

— Мі-нѳ огѳ лыдѳдѳ? Он-ѳд пыр лыд-дыс. Пѳрыејасѳѳ воам-да, пукавынѳ ештам-на. Боетлѳ нокѳ, војтыр: „По морям...“

Војјаснас ѳшің бердјасті тѳлыс зыртчѳ. Ојзѳ, бергалѳ патѳѳр вылын мам. Балда кујлѳ лабічын, візѳдѳ ѳшіңѳд јуруга тупласѳм, бѳреа, мѳвпаліс помтѳг...

Уелѳ совхоз. Оз таѳі овмѳсыд нусыв. Сорґнітлывлѳ-нін Бучагін мужікјаслы кѳзѳм і вундѳм сетны—муртса-муртса го-жѳмпосѳ вужны верміс.

Мѳвпаліс аслас сікт јылыс. Овмѳдчалѳны вочасѳн мужікјас, ѳаѳ і скѳт содтѳны, сѳмын некыч оз газетјасын гіжѳм серті мун. Быдѳн ас вѳснаыс тѳждысѳ. Војнаыд да револутсіјаыд быгѳѳ тѳв вылѳ вѳліны, оз ескы јѳзыс некодлы. Щыгјаммѳма мѳсјасыс, кітыр суыс развѳрсткѳтѳ мынтігѳн, ѳні вічму вот мыңтыштѳм бѳрын чорыда чабыртѳ кіас асыс овмѳсѳ. Сѳмын чабырыс-на овмѳсыс чунјас костѳдыс пышјѳ. Самѳкур војјасын віѳдалѳны. Јуѳны пѳрыејас, бабајас, јуѳны щѳц і том јѳз.

Важѳннад сѳкыд вѳлі крестанаыдлы овныс, а ужыс буржыка мунліс. Оні за-

конјас бурёе і олом бурёс лёёёдома,—а ужыс вывті омёла мунё. Артмё, быгёёкё выль керка вёчисны, а пыцкас кёлујё сечё важё пыртлісны.

13

Барінлён квајт гектар ыжда садјс коскёчыс лым пыцкё вёјёма. Куш увјаснас пачініка вёрёдчё. Уна пујас сее сёјмаёе кёчјас.

„Пејјас! Ічаснад гартнытё абу ештёмёе“,—сад дорё локтігён мёвпыштіс Балда.

Сулыштіс, вічёдіс щыкёдём пујас вылё, муніс совхозё.

Карта возын руалёны кујёд чукёрјас, тёвса кёчыд дырјі ју вывса јукмёсјас моз. Вевтёд улё шыбытёмёе плугјас, пінајас, вундан машина, весіг чіпанјас-нын најёс щыкёдёмёе. Быдлаын тёдчё еновтём. Пыріс јёз оланінё.

— Олом тіјан! Садныд, садныд тіјан! Сёлёмёыд вірыд петё,—шуіс Балда.

— Теныд-нё, Балда, быдлаёз мого? Теннад ёмёј? Карё муніс,—індіс Прокор јурнас Бучагін оланінлан.—Кущёмкё арометјас ылыс. Јёвлыс-пё тај мыкё тёмванны. Тёдан мыјла тёнцінад плугјастё карад зонтавыны мёдёлёмё?

— Мыјла?

— Ремонтнёј мащерскёјас заведујущёјсы својак талы сізі і аскостаныс сесеа лёёдчисны.

— Газетё тіјанёс абу-на гіжёмёе-а. Но, кыз сесеа олад?—јуаліс Балда.

— Лун да вој коллалам. Тёвнад-нё кущём олом? Скёт бёреа вічёдыштам да лым весалыштам сёмын.

Регыдён лёёдчіс Балда ставтор јывёыс Мёскуаса газетё гіжны. Газетјас лыддгён адзывліс—гіжёны мужікјас: коді выль олом јылыс, коді поп јылыс, самёкур јылыс. Мёвпыштіс і ачыс шы сетны. Віставны кыці совхозса сад щыкёдёны. Нёбіс ліст кабала, конверт, черыла-сё бостіс ортча керкаса велёдчылыс.

Зоң ліст піжіс, пуятіс кырым „Батрак“ да мёдёдіс.

Тёлыс мыстё „Батрак“ нім вылё воіс піёмё. Селсоветын дыр мёвпалісны: кодлы тајё?

— Балдалы! Ласејлы! Сесеа некодлы,—шуіс Большаков.—Неважён сіјё вёлі газетё піёмё ыстё.

Ачыс муніс сетны Балдалы піёмёсё.

— Вот те кыці, Ласеј! Центркёд гіжаан, лыдды по-кё мыј гіжёны!

Балда бостіс пінас пакет, шујга кінас дорсё косаліс да заводітіс лыддыны.

Гіжёны вёлі со мыј:

„Теныд ектад аслад колё нёдны југдёдчан уж. Совхоз јывёыд да еіктса омёлторјас јывёыд колё гіжны унжык. Кутам лезавны, тенё кутам лыддыны сёлкорён“.

— Сізі! Газетујавны, шуан, мјанёс заводітін. Гіж, гіж. Гіж піщ і ме јылыс. Большаков Ніколај, гіж, кодавлё да гётырсё нёјтё. Гіжан?—Містёма серёктіс Большаков,—сёмын мёд китё моз чегны. Гёгёрвоін?

— Ме-кё-нё збылтор јылыс гіжа? Во-мёс менчым тупкан? Те-кё полан—ме ог пов. Оз во меным сёлём вылё. Бучагін совхоз гусавлё, а те нінём он вёч, он дугёд. Мыј вёсна-нё отвылысё текёд вірсё кіетлім? Вунёдін-нын?

Аскінас еікт куца петіс јуёр:

— Балдаыд мјан гіжысё воёма,—вічёдёј! Аттё, кос кіа чорт. Регыдён сіјё тацтё і сёветё воас! Оні сесеа пелтё су-са кутё!

(П о м ы с м ё д н о м е р ы н).

А. Љіпецкіј.

Рiмскöй папа шуiс щапа...

Рiмскöй папа
 Шуiс щапа:
 „Сöветвластлы вöча пом!
 Аслам кiөн
 Сота бiөн,
 Сöмын кольас öтi шом!
 Тацсö керны—
 Бiөн зерны
 Оз-кö отсав меным жен,
 Воjска öкта,
 Сесеа щöкта
 Ставсö путкылавны сен!
 Уна мiжан
 Буржуj пiжан,
 Уна перна новлые морт.
 Муывь страстлы—
 Сöветвластлы
 Регыд вунфыштам мi борд!“
 Тацi горзiс,
 Бiнас ворсiс
 Рiмын олые папа Пij.
 Увгiс збоjа:
 „Ме-пö еоjа
 Ес-ес-ертö, кöт те мыj!..
 Шуiс сылы,
 „Крiстос пiлы“,
 Сöвет увса вöльнöj jöз:
 „Кöт те скöрман,
 Сöмын верман
 Сiнтöм гутлы кыны вез!

Ес-ес-ерын
 Октаб бöрын
 Еща колi сiнтöм гут.
 Кывзы, папа,
 Тенад лапа
 Сiнма воjтырöс оз кут!
 Теые повны,
 Жен ног овны
 Важöн вунöдiм-нын мi.
 Тенад Рiмыд,
 Сесеа гымыд
 Некоп мiжанöс оз вi!
 Зöрныд дугды,
 Пуртö пукты,
 Пiцтö вешпöрö ен jip.
 Сöветвластыд—
 Тенад страстыд
 Мiжан му вылые оз быр!
 Огö тешöн,
 Неол во чöжөн
 Тыртам мi вiтвөса план!
 Секи рамман,
 Лантныд самман,
 Воjна öзтые Ватiкан!
 Секи потас,
 Неjтö водас
 Капиталлөн женез выв.
 Теныд, папа,
 Зарни шлапа,
 Тацöм мiжан воча кыв!“

П у р в ы л ы н

Колтадн савкытчиc шондiлөн jугöр,
 Сыктывлөн морöсыс зiрдалö.
 Ыргөнөн банjöма jон пожöм чукöр,
 Неорöма вадор бад вугралö.
 Лөнöма Сыктывти кер пурjас шывгöны..
 Jугöрыс шондiлөн
 Луд вылые лысвасö кокалö.

Блiнjасөн пурjасöj кывтöны,
 Шондiыс мiжанöс окалö.
 Вöрлезан ужjассö
 Мырые jöз тырталö,
 Ужjасас кылö-нын укладшы гор;
 Мырыеслы быд керjе тыдалö
 Выл нога олöмлөн тор.

К о м м у н а „В і з м у у ж а л ы 6“.

Товса рыт. быд щель костё тёлы-
ныс сужома асеыс жүгөрсө. Посны
козувон јенеж тырөма. Зірдалё лымјыс
төлыссааныс. Көздыс өшнјасө вочалө-
ма мичанік серпасјас. Көзды!..

— Иван—горөдіс өшнјувеан Мітрей,—
мунам собраннө вылад!

— дыш петө!—кыліс керка пыщкөс-
саң мурөстөм.

Ödjö Мітрей вослаліс туж куза. Коку-
лас лымјыс зуртө, бытө горзө сјјөс
тағалөмыс. Том кокјасыс Мітрейлөн ödjö
вослалөны. Локтіс лыдысан керкаө. Се-
ні важөн-нын біабе.

Пыріс Міта керкаөз, коксө пыркнтіс
да öзөссө јонжыка топөдіс.

— Јөзыс-нө та мында-на? Ме ег ешты
веег сојны, сормөмыс повчи-да, ödjöжык
котөрти.

— Оз-тај воавны мыјлакө. Те којмөд-
на со.

Пукөіс лабічө, кокјассө вомлаліс да
лабутнөја шуіс:

— Ферт, бара Зузган Јогор сыыс мы-
жа. Міјанө тај Опрөс төтө воліс да шуө:
ен-пө тарыт мунө собраннө вылад, мыр-
дөн-пө кутасны колхозө сужны. Зузган
Јогор-пө висталіс, щөктіс-пө јөзыслы вів-
тавлыны..

— Вөчас-нын сјјө быдторсө, öд сылы
пом локтө. Быд ногыс бордјысө да нінөм
сөмын оз артмы-а,—шыасіс селсоветын
јуралыс Габов.

Шочыніка воалөны јөзыс, морт дасвіт
чукөрміс-нын. Откымынөн мүзөмаөс-нын
пукалөмысла. Собраннө востөм бөрын дыр
сөрнітісны, јуасісны колхозјас јылыс.

Уна сөрнітіс Габов. Висталіс. Велөдіс.

— Оні төлкујтыштам да організујтам
колхоз. Ме медвоз гіжа!—Гіж!—помаліс
сјјө.

Уна сөрнітісны дасвіт мортыс. Пөсав-
төз висталіс щөц Рајколхозсојузса пред-
ставітель.

— Менө гіж!—шыасіс сајсаң Мітрей,
сөрніјас помалам бөрын.

— Менө дај щөц,—шуіс Собол Васка.
Гіжеісны ставөн, коді сені вөлі:

— дасвіт морт лоі, вынеөдасны—мөв-
палө Габов.

* * *

Колі кыч лун. Бывлаын јона-на пе-
мыд. Оз тај Зузган Јогорлөн у-
чы, важөн-нын четчөма да тапјалө жоқ
кузаныс. Гөтырыс сылөн четчөма-жө-нын,
пачвоз дорын вөрө.

— Тајө ставыс Габов вөсна, сјјө ліетө
менсым овмөсөс. Налогөн пөдтө, таво со
кыксо шайт перјіс, быдлаын ме вылө кат-
тысө. Оні—колхоз. Мед!.. Мед мырса-
с, сөмын нінөм сылөн оз артмы, ставсө а-
кө чабырта. Сөд мыр сјјө ме возын, сін-
мөн адзытөмтор. Сјјөс-кө вешта туж вы-
лыс, бара менам олөм вөссас, почас бур-
жыка лолыштны—мөвпалө Јогор асылыс.

— Сөмын кыч сјјөс вөчны? Вины оз
поз. Нінөм сјјтө оз артмы, сы пысди се-
щөм-жө мөд лоө, дај менө ачымөс јонжы-
ка мыждасны. Мөд ног колө кычкө. Та-
лун-кө мыкө верма вөчны-а. Курыдтор
ем. Луннас колхозчыкјассө корала, јукта-
лышта курыдөн, ышөда најөс сес петны.

Бывла јона-нын жүгдіс. Марјалөн пө-
жассөма, жоқ чышкө. Петаліс Јогор ыв-
лаө, пыріс да марјалы шуө:

— Оні-жө ветлы Кірө Мітаө, Төпеј
Опонө, Суз Грішаө, Курлік Ванөө, Со-
прон Јогорө, Көч Міколө, Собел Васкаө
да Грің Јаковө. Вистав мед воласны, важ
ужјөзјассө, шу, көсјө сөтавны. Сөсө не-
кодлы нінөм ен шыаслы.

Марја петіс керкасы да ödjö муніс котравны сікт куға.

Марја регыд бөр воіс.

— Ставсö ветлін?—Јуалис Јогор.

— Ставсö.

— Мыј-нö шуісны?

— Ладнö-пö, локылам.

— Бур.

Ставыслы-нын вöлі Јогор өмсö лөсö-дöма, көкјамыс пелö јукöма, да торјөн-торјөн пукталöма.

— Оланныд выланнны!—пырігас шуісны најö.

— Локтöј татчöжык, локтöј! Пукеалöј жејас вылас.—Бергавны на гөгөр кутіс Јогор.

— Ен дöзмö јортјас, үжöді да дыр ег вермы вештыены. Сöмöј бурещ ез вöв. Öнi лыштіс дај мынта ставныдлы.

Ставыслы Јогор сеталис өмсö.

— Мыјта лоіс ен дiвiтö. „Абусö“ уна-нас кыс сетан.—Боетіс папірос да ставныслы сеталис!

— Курітчöј, бур папірос. Бабуң вайлы гөрд-јурјастö, вiдлам сылыс дај көрсö!..

Клопкіс Јогор небыд кiнас сула пыдöсö, пробкаыс резыштіс кытчö-кө ылö. Первоја румкасö ачыс реетіс, сесеа кiетіс да гөтјасöс кутіс јуктавны:

— Јуыштöј, абу-і ескö уна да, тырмас, зев чöскыд, позö јуны!..

Ноль гөрд јуратö ректöм бöрад гажмысны ставныс. Пукеіс Јогор жејөн гөтјас вөзö, панны көејіс бур сорны.

— Вежалун талун, шојтчiг-моз бура позö сөрнітны.

Шојтчöны

Фото Рыжковлөн

— Мунны-кө лө-а. дыр-нын пукавeіс.—Четчiг мозыс шуіс Мітрöј да ставөн сувтісны сы бөреа шöщ.

— Тi-нö мыј јортјас, мыјла сiзi, сөрнітыштіны колö.

— Некор мiјанлы болгыныс, огö ештöј.

— Вöскресеннапад оз ужавны, јен сымы грек пуктас.

— Некушöм черт нi јен абу, ен ылöдлы мiјанöс. Некор мiјанлы.

— Кызi сiзi? Мыјла-нö ескөн јуінныд.

— Ка-ка-ка! Отчыд сурлі-жö тенгыд кыренітны!—Серöктіс Мітрöј.

— Пукеылöј, зев ыжыд сорны менам тiјанöз.

— Тöдам кытчö те кыскан мiјанöс, аду мi посны чельадјас. Војдөр јона ылöд-

лин, өні тырмас-нын тенид.

— Вајо бөр винасө і сөмсө—посвоғо вөтчөмөн горзис Јогор.

Колхозникјас сералигтыр разалисны гор-
таныс.

— Чөртјас, винасө кырнышалисны, сөм бөтисны дај ставыс, нинөм ез артмы, прөста сөм виғом лоі. Ладнө! Ми налы мөдыс таяс! Он дыр четчалө, шеданныд менам зүгјө.

Дыр-на Јогор өтнас керкаын мурзис,— кулакө чабралис, пинсө јрышглөмөн мат-
кис.

* * *

Тулыс. Шондыс гожеа моз-нын шон-
тө. Туј куза бузгөны паскыд шор-
јас. Лунтөв пөлышталө чүжөмад ыркыдик
сынөдөн, гажмөдө сөлөмтө, вөтлө төвеа
шојјасө тыјасыс. Мујас лым улыс пө-
тисны. Вөскресенња лун. Сиктын јөзис

шојтчиг моз варовитөны, кодөс видөны, ко-
дөс ошкөны.

Зузган Јогор важөн-нын вежема да
ветлөдлө код сурө бердти, накөд варови-
талө:

— Талун колхозникјас му-нын көсјөны
вундыны. Оз ков налы мусө сетны, өтүв-
јөн колө дејтвутны. Мед колөкө нурө
мунасны овныс, вөчасны выль пашња.

— Кыч-өд бөсталасны, ми-нө көнөс?

— Сіјө-өд-і ем, најө став мутө бөс-
тасны, а ми кушөн і колам. Землемер да
колхозникјас пөтисны вундыны аслыныс
му. Вундисны өткляс мусө, мыјта вөлі
полагајтчө. Бур мујас бөстөм понда і
сетчө өтүвтчисны.—Чалјалигтыр шуис пө-
рыс баба.

— Мыјла увгынысө, мед видласны.
Оз-жө дыртө овны, бөр киссас колхозыс.
Көт-і бөтисны сы-ыжда мутө, өз-жө-өд

Шојтчөны

Фото Рыжковлөн

О р д ы м

вундавны сетыс һаһсә, гожәмнас ставсә травитасны.

— Ме став пощәсәсә ассым косала, став му менам сетчә сурәма!

Шыаеис өҗик морт.

Рытәчыс еікт пастала ызгісны колхоз жылыс,—ленталисны лок сорнәјас колхоз былә.

* * *

Гожәмшөр. Став жүгөрнас шондә ош-јәма му былә. Сәләмыд сәңи-і јәктә. Вәреаһ пәлтә еікт былә чәскыд сынәдән, весалә еіктыс лок буссә. Колә вәт во, кәр еіктын первој әтувтәисны колхозә. Вәт вонад јона-һын еіктыс вежәма ас-ыс чүжәмсә да оләм-выләмсә.

Воан еіктә да еінвылад первој уеә әрдалана гижәд: коммуна „Вәзму ужалыс“. Вәңәдлан мујас былә еінмыд оз су сы помәң шылькәвәңә сәни ләз јенеж код су, ставыс әткәда мачаа быдмә.

Страда кад. Со коммунарјас чүкәрән муһәны вәң былә. Кор сурә горәдласны

сывны, кор ворсыштасны, кор-і јәктыштасны. Вәң вылын лунтыр гынҗасны, серамбанән ужаласны. Оз најә муңны, ворсәм код кәжитчә чүкәрән ужаләмыд.

— Ка-ка-ка! Иваныс меҗса бәрас колт-чәма!

— Вәвтә вәтлы да меҗвоңә пет, он-жә бәрын кысы.—Серактәсны воңҗајас.

— О-о! Мыј тә сералад? Ставыс-әд меҗ воңын оз муһ.

— Пановтас Ваһәбыд, әдјә вәтлә вәң помәңсы.

Регыд бара вәңтә куштас маһинаыд, мачаа водтәдас му бердас чәскыдәк дука турунсә.

Рытја донас бара чүкәрән мөдәдчәсны гортә. Коммунарјаслән тәдчә долыд сәләмыс, сералә налән чүжәмбанјасыс шондәсаһ.

Горәдәсны сывны—да сәңи-і сынәдсә пошкәдә горыс, зев ыләң һужалан шыыс.

Бығтә праңнәк вывсаһ локтәны. Бәрсаныс брәһәдчәг тыр вәтчәны ышқан ма-һинајас.

Ч а ш њ њ ы б о р њ а с...

Очерк Виль Пашлөн

Мај 18-öd лун. Асывоз. Кымөрчир абу. Небыдик лунтов кокнидика ыркнит-лө. Јенеж шөрлаң гөгылтчыс шонди соз-нас којө асја југөрсө. Нимкодасө муыс, нимкодасөны јөзыс, пемөсјас, нимкодасө став олөмыс. Нөшта-нын јона нимкодасөны Сыктывкарса „Југөр“ колхозыс колхозчыкјас: налөн талун медвоzza бөрөзда прачныклун — заводитөны нуөдны болшевик ногөн тувсовја көза.

6½ час асыв. Көкулкарсаң, Кырувсаң, Читеаң, Изкарсаң лөктөны Пөлөвина шор дорө колхозчыкјас: вөлабе, телегааныс плугјас, пинајас, гөгылтчөны щөц көзан машинајас. Мужикјас, нывбабајас, чела-јас көртзырјасөн, коканјасөн лөктөны өтувја му вылө чашјыны борјас, өтлаөдны уна борјөн поктавлөм мујас.

Телегајас вылын дөлалөны гөрд пла-јас, шпорөдчөны пөлтыс лунтов улын, кыпөдөны сөлөмтө најөс ачыөяслыс.

Гөрыс-пинавтыөјас јукөсны вит брига-даө. Быд бригадалы аслыс му јукөд. Ви-чөдлан шор кырјывсаң гөгөр: быдлаын јөз, быдлаын вөвјас. Пөлөвина шор дорын некор вөвлытөмтор тајө. Нимкодасө сөлө-

мыд тајөс виçөдигөн, вөзө мунөны мөвп-јасыд, јигрөдлөны өтувја ужлыс ыжыд колан лунсө, вынсө. Нөшта-нын сөлөмтө шонтө мујас вылыс лунтов улын дола-лыс гөрд плагјас ачыгөн, том јөзлыс сөралөмсө, олөма вөјтырлыс гажа сорнисө кылгөн. Талун му вылын ставныс өткө-дө, быдөнлөн өтө мөви: „лучки-ладнө по-мөз ештөдны көза, тыртны көза план“.

7 час асыв. Со, сацкисны медвоzza плуг, гугөдисны мулыс ежсө, сунисны іза-поднас пыцкас — куç көвјөн водис му шөрти бөрөзда виç. Медвоzza вөв бөрсө петис — мөд, сөсөа, — көймөд... витөд... да-сөд... Куçа нукөдчисны плугја вөвјас, бөрсаныс вына јон гөрыөјас. Му шөр тыри уна сикас шыөн — гөрзөмөн, сөра-лөмөн.

Заводитчис большевик нога көза.

Колхозчыкјас, шөр школајасын велөд-чыөјасыс (борјајасыс отсалөм могыс) бри-гадајас разөдчалисны му паста: коді ку-јөд разөдө, коді кујөд сунө, унжыкыс — борјас көкөны. На вылө үеі ыжыд мөг: кырөдны немөвөјја борјас, чашјыны по-мөз најөс, кыпөдөс паста мујас пөртны

Місінг көзігөн

Фото Рыжковлөн

гырыс өтүвја мујасө. Наяө асланыс уҗын сылөны борјаслы кулана сыланкыв. Наяө коканјас улыс брыҗәө-нын өтүвја му.

Ғебыр мысчї мукөд вөвјассө додә-лісны көрт пінајасө, зїг-загјасө, кутїсны шылөдны ыҗыд му пластјас, пөртны җебыд вольө. Көкуљкарса брігада участокын кык көзан машїнаөн кутїсны көзны зөр.

Сен-жө пионерјаслөн да шкөлыкјаслөн асланыс колхоз. Нала торјөдөма кык гектар му. 100 кымын пионер, асланыс поснҗык кїјаснаныс коканјас кутөмөн, шөц-жө чашјоны борјас, шылөддны-мөлөддны мусө. Налөн сенї лөбны быдеама пуктасјас. Челафлөн гажа болөдчөмыс ылөз паскалө.

Лунтырөз пуїс му вылын өтүвја уҗ. ужалөны ставныс сөлөмеыс, орјысөмөн. Быдөн төдөны: сөмын вынјөрјас топыда зелөдлөмөн позас кадын ештөдны көза, тыртны көзан план.

Кымынкө лыдпас. Кулақјас чорыда паныдалїгөн, накөд ыҗыд тыш нуөдөмөн

чужїс колхоз „Југөр“—өні сенї 158 овмөс (бара-нын ем 7 шыөдчөм). Ставыс 560 со-јыс. Колхозлөн вїҗмуыс, уҗалан да про-дуктивнөј јөла скөтыс өтүвтөма-нын. Таво колхоз медвоз-на петїс өтүвјөн мујас вылө гөрны-көзны.

Кытї классөвөј врагјаслөн падмөдчөм-ныс ыҗыд, колхоз „Југөр“ пыр өтарө вынсаммө, воҗлаң мунө. Тајөс петкөдлан-торјыс—медвозқа бөрөзда пражык лун — болшевик ногөн көза нуөдны заводчөм.

Колхозлөн көза кеҗлө лөсөдчөма бура. Көза нуөдөм вылө ем 86 вөв. Көјдысјас-ыс ставыс-нын заптөма. Плуг-пінајас тыр-мымөн-жө. Таво шуөма көзны (їдјөн, зөр-јөн, картупелөн да пуктасјасөн) 120 гек-тар гөгөр.

Медвозқа бөрөзда пражыклуно уҗа-лісны 5 час, Гөрісны да піновтїсны 15 гектар кымын, зөрјөн көзїсны 3 гектар. Му вылын уҗалїс 80 вөв гөгөр да пөшчї 400 морт.

Воқсө колхозчықјас мујас вылын кутасны ујавны 10 часөн лун, 2 час мында шөјтчөбөн. Көза ујсө шүөма нуны ударноја, плансө тыртны кадын.

* * *

12 час лун. Друг јүрөптис музыкаөн вөрсөм шы, горыс паскалі ерд паста, гуаеіс кытчөкө ылө, вөр сајас. Музыка шы улө кутисны чукөртчавны шор бокса нөрыс жылө колхозчықјас, сені став ујалынас. Шпоргөны лунтөв улын плагјас, нөртмасөны шондө воқын нывбабајаслөн

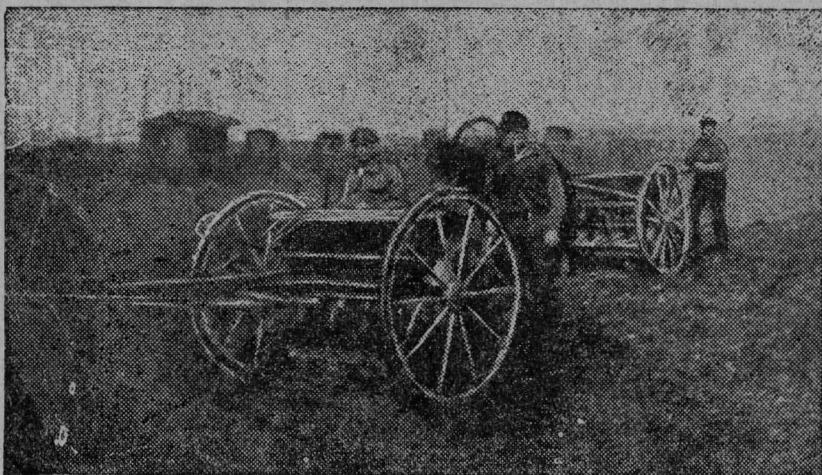
уна сера паскөмјасыс. Фотографјас трачкөдчөны-нын фотоаппаратјасөн. Шор бөкө, вежөдыс луг вылө пуквалісны ујалыс вөјтыр.

Заводитчис мөтинг.

— Кулакјаскөд чорыда тышкасөмөн котыртчис колхоз, — висталө мөтинг вөсттөн партјачејка да колхоз нөмсаң Вежов јорт. — Талун мјан вын петкөдлан лун— большевик нога көзөмлөн медвоқза бөрөзда лун!

Представителјас ВКП(б) Обкомсаң, Обісполкомсаң да Обзусаң, Колхозсојузсаң, Теңтуковса „Ыжыд вын“ колхозсаң,

Көзөны колхоз „Југөр“-ын

Обирофсоветсаң, Обкомолсаң, Горсоветсаң да мукөд организатсјассаң чоломалөны көзны петөм колхозчықјасөс, збој лозунјас нуөны јөз ныщкө.

— Колхоз „Југөр“ тыртас көза план, сјө кутас сулавны медвоқза вөчас коллективизатсја фронт вылын!

— Кулакјаскөд чорыда верасөмөн, налы отпор сетөмөн, — мө помөз нуөдам гөра-көза, тыртам көзан план.

— Карса ујалыс вөјтыр вөдчысөны тјансаң муывиса продуктјас. Сы пыддө најө тјанлы сетасны быд боксаң отсөг.

— Большев ногөн ујалөмөн, коммунист партија вөскөдлөм улын — тө течад

вөлнога олөм. Тјан мөг: вынмөдны-паскөдны колхознытө, кыскыны ас бердад гөла да шөркоддема олыс крөсчанаөс.

— Комө областын тувсов гора-көза дырјө мујас вылө петөны 4000 өтувтчөм вөв. Тө на пөвсын медвоқза отрад.

— Чашјөј борјас, чашјөј важсө, немөвөјја оланногсө, тыртөј му пластјас улө важногөн сөдјас-моз ујалөмтө.

— Комсомол быд ујын вөвлө і лөө медвоқын. Колхозјас лөсөдөмын сјө лөө медбур бојеч!..

Тәјө збој кывјасыс лөбөны јөз пөвсө, пырөны быдөнылы сөлөманыс, щөжтөны

О р д ы м

мөвпштыны возо олөм жылые, гырые
мөгјас жылые.

Мітінг бөрын колхозлы сетөны көзін-
јас.

Мітінг вылас-жө колхоз „Југөр“ да
Ғеңҕуковса колхоз „Бҗыд вын“ кырыма-
лісны ордјысан договор.

Мітінг помаеіс. Ғажөптисны гүдөкјас,
гажа-гажөн кутісны ызгыны шор
дорын ужалые војтыр. Сөкыд уҗ бөрын
чүкөра шөјтчөг, сушкіөн чай.

Пөловіна шор дорса мујас талун кы-
лөны выль өікас шыјас, выль нога сор-
ныјас.

—Отувнад ужавнытө другө самажык.—
вісталө тошка дадө.

— Мыјнө шуан, отлаад-і шылыд—ро-
кыд сукжык, — содтө мөд.

Сөмын мед сөглас вөлі-а, — вісталө
чай јуіг-моз којмөд.

— Сөгластөг оз поз... Асланыд колө
гөгөрвоны...

Вежөө олөмыс, вежөө јөзыслөн сорны-
ыс, мөвпыс. Чужө өтувја мөвп, сорны, чу-
жө өтувја ужалөм. Чужө сіјө куткыртчөм
сіктјасын, паскалө, быдмө. Садамө, ловчө
выль өікт — сотсіализм нога өікт.

160 километр мольдөн

(дҢЕВҢИК ВӨРКЫЛӨДЫСЛОН)

Лун кык-кујим-нын видчөйсны тувсалыгасбс Кожгортса учлеспромхозлөн сотрудыкјас Лопјуын.

— Мыј-нө јортјас? Ванд-өд воис, колөн-нын өнi ештөдны лөөдчан ужсө мол вөтлытөз, кад-нын былөдлыны заводитны, а мијан нөчтi робочөј абу!—скөралө сплав вылын јуралыс Ушаков јорт.

— Таз воцө оз вермы лоны. Талун-жө ковмас петны Тебењков јортлы нарошнөј-өн сплавщикјасбс вайөдм могыс—быркнитис мөд јорт.

Одјө мөдөдчiс Тебењков јорт, терыба вөрисны кокјас. Регидөн морты тувтчалис 25 ккм., нөшта колi мунны 10 ккм, Тан паныдаөйсны Веңибчi—кајоны Лопјуө 27 морт.

— Те кытчө?—јуалисны Веңибчi нарошнөјлыс.

— Муна вайөдны тувсалыгасбс. Аски воасны ставыс. Мунө—вiсталис налы Тебењков.

Веңибчi кајоны гажаа: кодјас сылөны, кодјас сорнитөны.

Шондi-нын заводитчiс бергөдчыны мөдарө, летчыны увлаң, сөмын јона-на јорө сiңјастө, гожјөдө чужөмјас. Тувсов төв

небыдiка пөлалө. Лебачјаслы воөма прачнык-лун, тулыс вөсна оз вермыны шенчыны лөсыда ворсөны.

Апрель 22 лунө рытјавылыс медвоцза сплавщикјас воисны места вылө. Пырыпыр уж вылө—мунисны конторкаө, боеталисны чекјас прөдукта нөбөм вылө.

Медвоцза „пывсан“ пунктисны Павел Семеновичлы—ларокын вузасылы. Прөдуктајас сөталис војшөрөз. Нөбасөм бөртi јуисны щай гортса небыдик наңјасөн да недыр мысчi кутисны ныргорөн, чорыдонмөн учны.

Мөд асыв 6 часаң заводитисны Лопју берегјасын нуны ужјас: кодi нөр песө, кодi долнөјөн пилитчө, кодi катајтчө, кодi i багажнөјјас вөчө. Көт еща-на—ужјаслыс шысө пујас вывти, ва куца јөлөганауө зев ылөз.

Ыжыд зыкөн керјас ваө летчөны. Быд кер шысө вөчө мыј вермө јонжыка, көсјө вылөжык кыпөдны став выныс ва да медпервојыс бура мысөыштны пидө ваө пьралөмөн.

Рытјавыв воисны Кажимсаң сплав вылө ужавны 24 да Веңибыс нөл морт. Сотрудыкјаслөн вөмiсчi чужөмвыланыс ка-

корім расчєтнөј мєтјас, сплавщїкјас кор- рөн-да, а-мїанлы сөмын јуөртөнү, — сор- нїтисны уполномочєннөј да Ушакөв.

Војтырыд оз јөрмыны—вөчалїсны кур- ритчан кабалаыє бьд сплавщїклы расчөт- нөј мєтјас.

Апрел 27-өд лунө вөлі көңьд, војтөла, неуна үєыштіє лым.

— В-в-в-в!—петө баракыє петыелөн.

Зїла ужалөмөн бьдөн перјїсны пөє петтөз, петїсны кык нарошнөј Нучпаскө гөєтјас вајны, щөц уполномочєннөј гїжіє нөр пєсыєасөє ыстөм јылыє.

— Збылыє тај Комїлес аппаратад өм- өє вредїтєлјасыд. Лопју-ө вөјөмаөє цїн- ковөј снаєт, кор сїјөє колї ыстыны Нуч- паскө, Нучпаскө ыстөмаөє лөгбөт, кор сїјөыє колө тан—вїдчө Ушакөв.

Луннас гажаа ыгїтисны молыє јүрсө- запаныщїкјасөє, дағыловлыє группасө, Нуч- паскөз, налы колө кывтны көймөд јүкөн тујсө.

дыр пєсыєыны тувсалыєјас. Уна пөє кїєтїсны прөдуктјас кыскалөмын, собачї- на новлөдлөмын. Прөдуктјас склөдөң көв- мїє новлыны багажнөј плїткаөз, зөң кї- лөметр кавїщөєң склөдө вөчөмаөє бөкө, јагө.

Омөлжык нөшта-нїн вөлі собачїна вөд- летчөдлөмөн. Лөзөмаөє лөк мєстав, јуєң 100 сажєныє ылыңжык. Ужалыєјас пїчө- сөз ваын келалөны кыскалїсны став со- бачїнасө.

— Абу-өмөј тајө головогөапство? Ез өмөј пөч склөдө вөчны матөжык, собачї- на лөзны матө ју дөрө?—шуаєїсны тув- салыєјас.

Көнтөркөкын апрел 28-өд лунө рытнає мунїє сплавнөј штаблөн көймөд засөдөң- нө. Көнтөркөкө пырїє вөєнїдїк, куç ту- шаа, сөдыңык мөрт, сєтїє ічөвїк кабала гїжөд. Сөє лыдїсїсны: „дағыловлөн груп- па, запан вөчыєјас, сувтїсны даскык кї- лөметр сажө. Воçө кывтны туј абу. Јона көңьд вөсна јї сувтөма, кынмөма јона, југлавны некыç он вермы. Мї воам бөр“.

Штабывса шленјас ставныє быггө кынмїсны, дыр мөда-мөд вьлө скөра вї- зөдїєны.

* * *

Көңьд поводда сулалїє зөң вөжөн. Ужавны пөчтөм вөсна тувсалыєјас летча- лїсны гортас. Мај 4-өд, лунө шөндөдїє, а мај 5-өд лунө-нїн бара вөліны уж вылын.

Сїјө-жө лунө рытнає чүкөртчїє сплав- нөј штаблөн нөлөд засөдөңнө. Ужјас јы- лыє өөрнїтөм бөрын шуїсны:

— Лопјуыє јїјас сьлїєны. Ва неуна кутїє бөр содны. Та сєргї өтї лунөн өш- төдны медбөрја лөєөдчан ужјас. Мол вөт- лөм куçа петан лунсө шуны 12 часын мај 7-өд лунө.

— Нїмкөд лөї тувсалыєјаслы.

Медјона шпыңјалїє, өїңјаснас вөрсїє Ушакөв јөрт да гу пыдөсөєң мөз швач- кїє:

— Мем, јөртјас, кык праҥнїк талун: өнї-кө,—регыд петам молыөн, мөд-кө—ме- мына бјүрократјасыє кабалаөн тыртөмыє: 15 лунөн Шүрганов јөрт ыгїтїє 141 мїєт кабала гїжөд.

— Мај 7-өд лунө үєыштө ва лым. Асыє төв пөлтїє небыдїка лунтыр. Шөндї шөчыңыка југыд өїннас вїçөдлывлїє сплавщїкјас вьлө. Көзјас, пөжөмјас, бад- јас бьд бөкөң көпрасөны, өвтөны лаңа- сөн ужалыєјасөє. Тувсалыєјас оз адчыны мєстанысө бьдөн көтралөны—өштөдалөны медбөрја ужјас.

Вөрзїє уж. Ва кутїє увгыны, нылав- ны керјас. Керјас јөткыштчөмөн четча- лїг тырјї мунөны воçлаң. Медбөрјаыє пу- јас горзөмөн көлөдїєсны сөтсїалїзм стрөй- тыејасөє.

Керјаслы шөјтчөг нөтї абу, јөє јыла багырјас өдјө іçөктөны летчыны увлөң ва куçа.

— Вөрзїє. Вїçөд мыј вөчө, нөрөдчөм көзсө нещыштіє вужнас.

— Нөркөдө тај небөє.

Керјас сөмын увгөны, мунөны воçлаң, мунїгөн разөдө, чөглалө, туј вылыє сула- лыєјасөє.

Сплавщїкјас ає костаныє өрдјөдчөны: бьдөн лөктөны кер дїнө воçжык, вөтлыны воçлаң сувтыє керјасөє да мөздөлөны за- порјас.

Вөғыбчї Көжїмсајасөє колөны өднас. Медјона көлгчө дышөдчөм пөнда Пөрва- көвлөн чүкөр...

— Ој-ој, ы.. ы... үп... үп... ку... кутө... —горзө ју шөрас керјас көстын өтїк мөрт.

— Кутчыє татчө кыкнан кїнад. Сїç. Öнї мун бї дөрын көстыє—шуалїє Төбөң- көв јөрт вөјлыє мөртлы.

— Ез-кө вөв некөд, мїјан Пөвөлным өєкө өнї абу-нїн лөвја. Ваө пыралөмыє өмөлыє абу нїнөм. Мїјан бат шулывлө

вөлі—ваб пыравтөг омөл сплавщик—сералё Васка Микол.

— Јона-жө ылөдчөны мукөд керјасыс: нем төдтөг, молөд котөртигад болскысан, кватитчан да пичөсөчид кокыд ваын.

— Сещөм шпальникјасыд. Суелунтөг, пелькунтөг, үчөмөн мол вылын кослун он і адчылы.

Уж ештөм бөрын рытјасын чомјас вөчалөм бөрнө ыжыд бипур дорјасын бара-жө мунө сорнө, кылө серам:

— Мијан колө ордысөмөн асыным өднимөс ыждөдны. Веңбичыс колтчыны жанчим.

— Мынө мијанлы,—шуө Аркадји,—вијесныс „крававөј кер дорад“. Нөжжөник ужалам і тырмас. Лунјасыс абу пожын—воам ју вомө төлыс-мөд мысөти—сјө бур.

— Енө кывзөј жортјас Аркадјидылыс,—шуө Иван,—сјө немсө овлис кулак дор. Онө бара мөвпалө кулак нога сорнөјаснад чугны, пазбны мијанлыс уж, оз ло сы ног. Оз-өд жортјас?

— Оз, оз—горөдис Куликовлөн группа—өгө сетө торкны уж.

Сорнөјас мунөны дыр, гөлөсјас кылөны ылөз. Кывзан да быдөн видө Аркадјис.

Сплавщикјаслөн зилөмыс тыдовтчис збылыс: косыник вабд, омөл местајастө вөтлисны мол 39 ккм-нын. Мај 11-өд лунө луншөр гөгөр воим Нучпаскө, Нучпаск сулалө Лопју берег дорын, мича, кос јаг вылын.

Мај 12-өд лунө, рытын чукөртчис вөтөд засөданнө Сплавшөј штаблөн. Гөгөр-бок сорнөтөм мысөти штаб сетис индөдјас:

— Ва оз щөбеты овны дыр. Колө термасны мунны возлаң. Запанщикјасөс мөдөдны аскө асыводеаң. Мол бөжбн петны мајө даснолөд лунө. Колө воны запа-нө мај 20-21 лунјасө.

Мај даснолөд лунө кутисны бара Лопју куҗа ісковтны керјас.

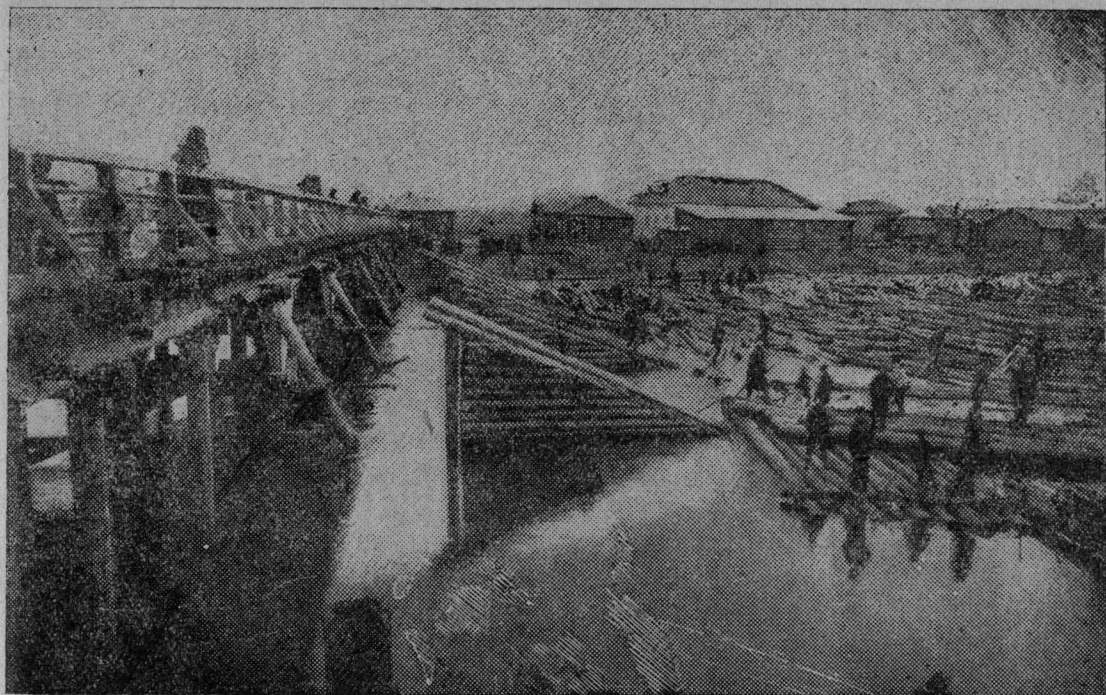
Шонди југыд еиннас коллөдис Лопју куҗа возө кывтысјасөс.

Кутис зерасны. Ва вывти өдјө содө. Лопју лоі паскыд, зев визыв. Тувсалыс-јаслөн уж уна. Нөбти кер оз поҗ колны берг дорө, колө вөтлыны возлаң.

— Вөји!—кылис матысаң горөдөм шы.

Комі гіжысјас

Вічін ју куға летчө мол

— Петі!—бара кыліс сылөн јургөм нога шы.

Сплавцікјаслөн пырые-пыр јураныс воіс: багажнөјкөд абу јучкі.

Сіңі і вөлөма. Косчінлөн багажнөј плиткаыс пыралөма вад.

— Ваыд візыв,—вісталө сіјө,—местаыд жужыд, зорјыд оз суч. Багажнөј вескыда кылөдіс снает плиткаб. Жынјыс лоі ва пыщкас. Вермі-на мынтөдчынысө-а.

Веңібічі відлалісны, лыддісны коснаы, сакар да мукөд—8 мортлөн көтасөма.

Мај 15 лунө кор шондіја, кор зерө гымаліг тырјі. Кывтөма-нын лоі 50 кілометр.

Мај 16 лунө зерыщтіс, рытјавыв петіс војтөв.

Нем відчыетөг запаысаы воіс нарошнөј. Выл јуөр кынтөдіс ставнымөс. Та вылө өмөј мі ужалім? Лодыгін ез ескы, коріс гіжөд да лыддіс: Запаыс орөдіс. Б сурс кер петіс запаыыс. Орөдіс цінкөвөј снает.

Лыддіс өтчыд, мөдыс, пыдысаы лолыщтіс да скөра букыщтчөмөн заводітіс леңны вомөд і нырөд лөз щын.

— Запаыс вөчлөмаөе 5 клм. ылө ју вомсаы. Міјан сен 24 морт. Мем колө төдны: вермісны-ө кутны ју вом дорас?

— Сен—вісталө уполномоченнөј—Гриваса Учлеспромхозлөн колө лоны запаы. Ме гіжлі Шургановлы, мед ем-кө сен запаыыд, јонжыка вынеөдасны. Надејтча, мыј Сысола вылө керјасөс ез леңны.

Сплавцікјаслөн јурныс тыріс, быдөн көсөјөны кывзыны вочакыв:

— Кыңі запаыыд? Көн міјан керјас?

Некод оз вермы віставны. Ставныс чөлөс, пемыдөс. Мол вөтлөмө мунө пөра, ју вом век-на ылын. Кујім лун чөж мол вөтлысјас збітчісны, уна вын пуктісны вөр бердыс ваө керјас кыскалөмө. Лунјас вөліны гажаөс—шоныдөс.

Ставыслы гажа, став бвлавылыс радлө.

Кажімчیلөн сөмын гажа пөра оз төдчы, мунөма ју куға налөн гажа кад.

— Көй-нын багажнөјным, ставысө-ем? жураныс ветлө налөн.

— Регыдзык ју вомө!—горзөны ужалысјас.

Јона војтырыд молнад петөмсыд дөз-мисны.

дырөн, мај 20-өд лун. Колы-нын 4 километр ју вомөз.

— да, матысмім. Куз туж помасіс!—содтіс өд тошка лазја морт.

— Со квајтымын километр мольөн!—шүісны шыңјаліг тырјі багырјас вылө лептөмөн мол нещкан пліткајас вылын кывтисјас.

— Со, керјасыд чукөрынде, татчө—віс-талө Гріша.

Сплавцікјас воңын сувтісны выль уж-јас: колө ју вомыс пурјавны, колө Сысо-ла ју вылыс корены керјас да ставсө ва-јөдны Сыктывкарө.

— Мі неөті кер костыны огө вермө. Важ моз мјан колө ыжыд өд,—шуалісны запаң вылын сулалысјас.

Шонді југыд өінсө нөжјөнік кутіс зөб-ны, пујас лунса копрасөмыс сувталөны шөјтчыны, лебачјас перыда лебалөмөн чук-салөны јортјаснысө ас дінаныс.

Зөбеіс шонді вој кежлө, колы лунса гаж.

Лаңтісны аскіөз, выль ужөз, ужалысјас.

Челалы лыфтантор

Kodi унжык?

Гчөтік дөтина Көста чукөртис лы-
жас мешөкө. Мукөд сешөм-жө челад:
Габө, Ваһө, Надө сы вылын сера-
лисны.

Өтчид Көсталаһ уна-һин чөжеис
лы да мукөдторжас, лептыһтис ме-
шөк да шуис:

— Тан вит кило лоө, колө нуны.

Петис мешөкөн лавкаө нуны, а
сені сералыс челадыд ворсөны. Ма-
тын пукалоһны мужикжас: Гидөр, Куз-
ма, Сандрө Миш, Вурөы Педө.

Һөкың Көсталаһ најөс ордыны.
Зев өдјө на бердти мунис, бытөһкө
ез і адзыв најөс.

Габө сералиг тырји шуис:

— Со тая Көста нуө асеыс лы-
жассө!

Ваһө горөдис:

— Гөстжасыслыс вилөдөмжассө,—
а Надө сералиг моз содтис: — абу
тая жанзим Көсталаһ горшөһ лоны
да лыжас кытчөкө новлыны вузавны!

Кылисны мужикжас таяө сералаһ
да челады воча шыаөисны:

— Көста молодеч! Сиңи і колө
быдөһлы. Сижөс-өд заграһичаө маши-
на вылө нуасны.

Таяө-жө челадыкөд өтчид Көста
вөли ворсө бывлаын.

Лөктіс на динө почта новлөдлыс
да жуалис: көһи тан олө Көста Габов?

— Со таяө і ем—индисны челады.

— Ме! — горөдис Көста, аслас
чужөмыс гөрдөдис.

— На теныд журнал. Бост!

Челады пондисны шенчыны, мы
Көстаөс став почта төдө, со дивөы!...

Көста бөстис почта новлөдлыс
ордыс жуналыжас — кујим „Ордым“.

— Ок, кушөм миңа!—горөдис Надө.

— Kodi-һө таяө теныд ыстис? —
жуалис Габө.

— Тацөмыд көһкө зев дөһа?

— Ме ачым сузөди.

— Кыс-һө те сөмсө бөстин?

— Лыжас да важ лок көрта тор-
жас, трапјө, свинөч торжас, кабала-
жас-да уна чукөрти кујим төлыс, пыр
новли лавкаө; меным сижөжасыс өетис-
ны кык шаят, сы вылө ме гижөи
„Ордым“ вылө во жыһ кежлө. 20 ур
һөшта колі-һа. Со і пондисны мө-
дөдны. Менам бара уна чукөртөма.
Һөбөһны быдтор.

Челады шөмөс лоһны, сөгга шу-
исны:

— Таятө і ми пондам быдтор
чукөртны!

— Ваяө панласамө, kodi ме дуна
чукөртас — горөдис Надө, — сөгга
вөчам өтласа библіотека.

— Лөсөдам коллектив — шуис
Көста. — Kodi унжык чукөртам?
Нолтө, kodi унжык?...

Медбөрја гөр

Таво тулыс мијан вөлі ыжыд празник. Ми, школьникяс, ветлим трактор встречајтны. Мијан еіктө воісны кык трактор вөрлежанінјасые гожом кеклас, челадоc весіг новлөдлісны еікт куға тракторјае вылас.

Крестана шуісны: көрт вөвјас сесеа пондасны мијан пыдди ужавны; гөрлы пом воіс.

Тулысын јона гөрісны тракторјасөн кольлективлы. Сіңі і пуркөдбны мутө, оз бара муғны.

Ми сесеа вөчим мөд празник — важ гөр коллалөм.

Корім Яков пөльөлыс важ лөкі-ник гөр, лептім телега вылө да аеным кыскім еікт сажө. Вајалим іңас да кос пурторјас чукөртім, лөсөдİM бипур. Пуктім бипур вылө важ гөр, пестім бі да гөртө сотім сені. Аеным сылім сылан кывјас важ гөр јылыс да трактөр јылыс.

— Віға колан гөрјө, уна јөзөс те вердін, сөмын өні теһн огө-һнн кутө ужавны. Важыс ыжыд ағтө. Өні пондас мијанөс вердны көрт вөв, бужрыка важ дорыс! — шуалим бөр-вылас.

А. Латкіна.

№ 6

Ответственный редактор Н. П. Попов.

Члены редколлегии } И. И. Оботуров.
В. А. Савин.

СУҖӨДӨҖ

ЛЫД-Д-ӨҖ

КУТАС ПЕТНЫ ВЫЛЬ ЖУРНАЛ КОМИ КЫВ ВЫЛЫН
„КУЛЬТУРА ФРОНТ“

(важ „Коми просвещенец“ журнал)

ЛеҖоны ВКП (б) ОК-лөн культпроп, Обоно, Обпрофсоветлөн
культотдел

ПЕТНЫ КУТАС БЫД ТӨЛЫСЫН ÖТЧЫД

■ МЕДВОҖҖА НОМЕР ПЕТАС ЈУҢ ТӨЛЫСЫН ■

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ лөб культурнөҖ револүтсija уҖын
ужалыс армijaбс вескөдлыс да
велөдыс журналөн

СЕНИ ЛОӨНЫ ТАЩÖМ ЈУКÖДЈАС:

1. КультурнөҖ револүтсijaлөн да культура кыпöдан вiтвөсө планлөн могјас: Тајö јукöдас кутасы сетсыны индöдјас культура кыпöдан уҖлы, төдмöдны культура кыпöдан вiтвөсө планөн да с. в.

2. Јöзöс велöдан уҖ сувтöдöм, тајö уҖыслыс местајас вывса опыт. Кадрјас лөсöдöм.

3. Јöз кост да культура кыпöдан уҖөн вескöдлөм. Сиктјасын тајö уҖсö сувтöдöм да меставывса опыт.

4. ПарҖiјнөҖ, комсомольскöҖ да профсоюзнөҖ провещеннö јукöд. УҖ сувтöдöм да методика.

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ колö лоны быд лыдсысан керкаын, быд шкöлаын, парҖiјнөҖ да комсомольскöҖ јачејкајасын, быд профсоюзнөҖ да кооперативнөҖ организатсijaјасын, колхозын.

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ колö сүҖöдны быд избачлы, учiтельлы, кооперативса уҖалылы, партјачејкаса секретарлы, ветеринарлы, ликвидаторлы.

Редактсijaлөн адрес: Сыктывкар, Вадорвыв у. 38.

„КУЛЬТУРА ФРОНТ“ сүҖöдан дон:

Тöлыс кеҖлö	3 тöлыс кеҖлö	6 тöлыс кеҖлö	Во кеҖлö
— 50 ур	1 шайт да 50 ур	3 шайт	6 шайт —

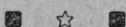
СУҢҒА

1930-д ВО ВЫЛӨ
КОМИ ХУДОЖЕСТВОА ЛІТЕРАТУРА
— журнал —

ЛЫҒА

„ОРДЫМ“

Леңоны ВКП (б) Обкомлөн Агитпроп да КАПП.

„ОРДЫМ“-ЫН гижоны коми художествоа література быд коми гижыелы (щөщ коми-пермјак-јаслы). Гижө критика коми художествоа гижөдјас вылө, щөщ төдмөдө пролетариат нога роч літературадн.

„ОРДЫМ“ сетө чельадлы література.

„ОРДЫМ“ отсалө гижны бостчыелы бурмөдны асыныс гижансамнысө.

„ОРДЫМ“ сетө бур отсөг лыддысан керкајаслы, клуб-јаслы нуөдны јүгдөдчан уж, школајаслы, чельадлы література, быд УЖАЛЫГ мортлы кокн, мича лыддантор.

1930-өд воын „ОРДЫМ“ кутас петны быд
ТӨЛЫГ КЫКЫГ.

Гіжеан доныс

	Төлыг кежлө.	б төлыг кежлө.	Во кежлө.
Учрежденьөјаслы да организатсјајаслы . . .	— 60 ур.	3 ш. да 60 ур.	7 ш. да 20 ур.
Гражданалы	— 30 ур.	1 „ „ 80 „	3 „ „ 60 „

30584

НЖ Комм
1-1